

KALENDARIUM HISTORII ALEKSANDROWA

PREHISTORIA

ok. 6 000 r. p.n.e. - najstarsze ślady przebywania ludzi w okolicach dzisiejszego Aleksandrowa - odkryte przez archeologów na wydmach koło torfowiska Rąbień obozowisko dawnych myśliwych

ŚREDNIOWIECZE

IX-X w. – Okolice dzisiejszego Aleksandrowa, stanowiące obszar osadnictwa prapolskiego plemienia Łęczyczan, zostały włączone w granice państwa Polan przez jednego z przodków Mieszka I

XI-XII w. – Na terenie obecnej gminy Aleksandrów założono najstarsze wsie. Były to zapewne: Bełdów, Brużycza Wielka, Prawęcice, Rąbień i Zgniłe Błoto.

XII-XIII w. – W okresie rozbitcia dzielnicowego okolice obecnego Aleksandrowa znalazły się w księstwie łęczyckim, rządzone przez kujawską linię Piastów.

XIV-XV w. – Powstały kolejne okoliczne wsie: Brużyczka Mała, Chrośno, Ruda Bugaj, Sobień, Wierzbno, Wola Grzymkowa oraz Nakielnica, Sanie i Żakowiec (obecne Krasnodęby, Ciężków lub Adamów). Ich właścicielami były różne rodziny szlacheckie oraz kilka instytucji kościelnych. Pod względem administracyjnym nasze okolice znajdowały się w województwie łęczyckim. Przez ten obszar przechodziło kilka ważnych dróg lokalnych, np. trakt łączący Zgierz z Lutomierskiem.

1416 r. - Arcybiskup gnieźnieński Mikołaj Trąba eryguje nową parafię wokół, wzniesionego jeszcze w XIV w., drewnianego kościoła w Bełdowie. Był to pierwszy kościół parafialny na terenie naszej gminy. Jego fundatorami była szlachecka rodzina Bełdowskich herbu Jastrzębiec (Łazęka).

ZAŁOŻENIE ALEKSANDROWA

1782 r. – przybycie pierwszych osadników niemieckich do wsi Brużycy, w dobrach której powstanie potem Aleksandrów

ok. 1816 r. – właściciel dóbr brużyckich – polski szlachcic Rafał Bratoszewski - założył nową osadę miejską na południe od tej wsi, na nieurodzajnym, zalesionym piaszczystym wzgórzu – jest to przyszły Aleksandrów; wytyczono wtedy prostokątny Rynek i kilka prostopadłych ulic

1816-1818 r. – Bratoszewski ufundował kościół parafialny św. Rafała

22 III 1822 r. – nowa osada otrzymała prawa miejskie i nazwę Aleksandrów ku czci ówczesnego cara Rosji i króla Polski zarazem – Aleksandra I oraz herb utworzony od jego inicjału

OKRES ŚWIETNOŚCI

1822 r. - w Aleksandrowie było już 3086 mieszkańców, czyli ponad trzy razy tyle, co w ówczesnej Łodzi; pierwsi mieszkańcy miasta to głównie rzemieślnicy – tkacze, produkujący w przydomowych warsztatach sukno wełniane; byli oni w większości narodowości niemieckiej i wyznania ewangelickiego (lutrańskiego), oprócz nich w Aleksandrowie osiedlali się też Polacy wyznania katolickiego i Żydzi wyznający religię mojżeszową

1824 r. – powstał budynek Ratusza przeznaczony dla władz miasta, czyli Magistratu, oraz park – ogród angielski

6 XII 1824 r. - zmarł założyciel Aleksandrowa – Rafał Bratoszewski i nowe miasteczko przeszło na własność rodziny Kossowskich

V 1825 r. – miasto wizytował car Aleksander I

1825 lub 1829 r. – zbudowano Jatki Miejskie – ciąg sklepików piekarskich i rzeźniczych przylegający do Ratusza

1828 r. – powstał drugi aleksandrowski kościół – ewangelicki, dla aleksandrowian tego wyznania

1830-1831 r. – mieszkańcy miasta, z burmistrzem Gedeonem Goedelem na czele, poparli powstanie listopadowe, m.in. tkając bandażę i mundury dla armii powstańczej

1845 r. - Aleksandrów osiągnął największą w tym okresie liczbę mieszkańców – 4605; odtąd miasteczko zaczęło gospodarczo podupadać i wyludniać się

OKRES UPADKU I PONOWNEGO ROZWOJU

1863-1864 r. - powstanie styczniowe 1863-1864 r. – w walkach powstańczych uczestniczyło kilku aleksandrowian, a oddziały powstańcze wkraczały do miasteczka

1869 r. – podupadły gospodarczo Aleksandrów utracił prawa miejskie ukazem władz rosyjskich

1858-1860 r. – wytyczenie szosy do Łodzi

1888 r. – założenie pierwszej mechanicznej fabryki pończoch, której właścicielem był niemiecki fabrykant Juliusz Paschke; była to pierwsza z wielu podobnych fabryk powstałych w tym okresie w Aleksandrowie

1903 r. – utworzenie Ochotniczej Straży Pożarnej

1907 r. – powstanie Towarzystwa Śpiewaczego „Lutnia” - pierwszej polskiej organizacji społecznej w mieście

1910 r. – otwarcie linii tramwajowej do Łodzi, noszącej po ostatniej wojnie numer 44

1914-1918 r. – w czasie I wojny światowej miasto zajmują wojska niemieckie

1915 r. – założenie szpitala w Aleksandrowie, który funkcjonował do 1933 r.

1916 r. – otwarcie przez okupacyjne władze niemieckie pierwszej elektrowni w Aleksandrowie, początki elektryfikacji miasta

1917 r. – aleksandrowscy Polacy angażują się w działalność patriotyczną, m.in. stawiają pomnik Tadeusza Kościuszki w Rynku i walczą w Legionach

OKRES MIĘDZYWOJENNY

1921 r. – Aleksandrów liczy 8236 mieszkańców, w tym 37% Niemców, 34 % Polaków i 29 % Żydów, dla których jest ważnym ośrodkiem religijnym – siedzibą sławnych rabinów chasydzkich – cadyków z dynastii Danziger

1924 r. – ponownie uprzemysłowiony Aleksandrów odzyskał prawa miejskie; bywa odtąd określany jako Łódzki, a nie, jak dawniej - Łęczycki lub Fabryczny

1927 r. – otwarcie nowej szkoły dla dzieci polskich przy ulicy Bankowej - obecnie Sportowa Szkoła Podstawowa nr 3

1928 r. – budowa remizy straży pożarnej przy ulicy Lutomierskiej - obecnie 11 Listopada

1939 r. – w chwili wybuchu II wojny światowej Aleksandrów liczył już 13 424 mieszkańców

II WOJNA ŚWIATOWA

7 IX 1939 r. – do Aleksandrowa wkroczyły pierwsze oddziały niemieckie

14 IX 1939 r. - okupanci rozstrzelali na cmentarzu żydowskim 5 Polaków i 26 Żydów aleksandrowskich

9 XI 1939 r. - Aleksandrów wraz z Łodzią znalazł się na terenach wcielonych do Rzeszy; wprowadzono niemieckie nazwy ulic i placów

27 XII 1939 r. - przymusowo wysiedlono do Generalnej Guberni wszystkich aleksandrowskich Żydów, gdzie parę lat później prawie wszyscy zginęli w komorach gazowych hitlerowskich obozów zagłady

1943 r. – okupanci przemianowali Aleksandrów na Wirkheim (miasto tkaczy)

17 I 1945 r. - miasto zostało wyzwolone przez radzieckich czołgistów po krótkich walkach z Niemcami

POWOJENNE PRZEMIANY

1945-1947 r. - przymusowe wysiedlenie aleksandrowskich Niemców do Niemiec; Aleksandrów Łódzki stał się po raz pierwszy w swojej historii miastem czysto polskim

1945 r. - utworzono Zjednoczenie Przemysłu Dziewiarsko-Pończoszniczego w Aleksandrowie, które potem, jako Zakłady Przemysłu Pończoszniczego „Sandra” i było największym zakładem przemysłowym w mieście i jednym z największych w tej branży w Polsce; powstała pierwsza szkoła średnia w Aleksandrowie – gimnazjum, a potem liceum – obecnie Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika, Miejski Dom Kultury i biblioteka

1946 r. – zniszczony wojną Aleksandrów liczył tylko 6926 mieszkańców

1951-1953 r. - zbudowano lotnisko, funkcjonujące do pożaru hangaru w 1961 r.

1959 r. - powstała kolejna aleksandrowska szkoła podstawowa – nr 4

1974 r. – otwarcie nowego gmachu Młodzieżowego Domu Kultury

1979 r. – powołanie Towarzystwa Przyjaciół Aleksandrowa

1991-1995 r. - zlikwidowano linię tramwajową do Łodzi (nr 44) zastępując ją autobusami PKS

1998 r. – otwarcie odbudowanych Jatek Miejskich w centrum Aleksandrowa

1999 r. - utworzenie w wyniku reformy oświaty dwóch nowych gimnazjów - miejskiego i sportowego; obecnie funkcjonuje jeszcze gimnazjum i liceum o profilu katolickim

2005 r. – Pod względem administracyjnym Aleksandrów należy obecnie do powiatu zgierskiego województwa łódzkiego, jest stolicą władz miasta i gminy; miasto liczy dziś ponad 20 376 mieszkańców, a razem z gminą – 25 331; jego obecna powierzchnia wynosi 13,5 km², wraz z gminą – 115,6 km²; burmistrzem jest Jacek Lipiński.

Marzena Wlazłowicz-Pietras